

นิพนธ์ต้นฉบับ

Received: Sept. 30, 2022

Revised: Jan. 19, 2023

Accepted: Feb. 12, 2023

Published: Mar. 26, 2023

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในการดูแลตนเองของประชาชน
จังหวัดปราจีนบุรีในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
Factors Related to the Behavior of Using Herb for Self-Care of People
in Prachinburi Province in the Pandemic Situation of Coronavirus Disease 2019

สุวพิชชา เรืองสงคราม, ธัญญา พรหมศร

หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suwaphitcha Ruangsongkram, Thanya Promsorn

Master of Science in Apply Thai Traditional Medicine, Suan Sunandha Rajabhat University

บทคัดย่อ

ปัจจุบันทั่วโลก และประเทศไทยยังคงประสบปัญหาการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อย่างต่อเนื่อง สิ่งนี้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนมายาวนาน และทำให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ถึงการดูแลสุขภาพด้วยตนเองมากขึ้น งานวิจัยเชิงสำรวจนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในการดูแลตนเองของประชาชนจังหวัดปราจีนบุรีในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในการดูแลตนเองของประชาชน สุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนจำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในการดูแลตนเองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและความเที่ยงเนื้อหาและความเที่ยงด้วยวิธีของครอนบาคแอลฟา ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.923 เก็บข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม-เมษายน 2565 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา สถิติทดสอบไคสแควร์ และหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในระยะก่อนและหลังติดเชื้ออยู่ในระดับต่ำ และระยะติดเชื้ออยู่ในระดับปานกลาง การศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ปัจจัยนำพบว่า ความรู้มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในทิศทางลบระดับต่ำ ทักษะคิด และการรับรู้ประโยชน์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในทิศทางบวกระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) ปัจจัยเอื้อ พบว่าช่องทางในการเข้าถึงสมุนไพร ราคา และการส่งเสริมการขายมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในทิศทางบวกระดับต่ำ ปัจจัยเสริมพบว่า การได้รับข้อมูลจากสื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจ และสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในทิศทางบวกระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p < 0.001$) จากการค้นพบของงานวิจัยนี้ เพื่อให้เกิดพฤติกรรมสุขภาพที่ดีอย่างยั่งยืน ควรส่งเสริมและให้ความรู้การใช้สมุนไพรดูแลตนเองที่ถูกต้องแก่ประชาชนในสถานการณ์การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019

คำสำคัญ : พฤติกรรมสุขภาพ สมุนไพร การดูแลตนเอง โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

Corresponding author: ธัญญา พรหมศร E-mail: thanya.pr@ssru.ac.th

Abstract

Recently, around the world and Thailand have faced the problem of the Coronavirus Disease 2019, continuously. This has impacted on people's health for a long-time and more for self-care behavior learning. This survey research aims to assess the behaviors of herb using for self-care among people during the Coronavirus Disease 2019 pandemic and the relationships between behaviors and associated factors in Prachinburi province. The samples of 400 participants were using a Multi-stage Sampling method. The study questionnaires related to relationships between factors and the behaviors of herb using for self-care were verified the content for validity and reliability by the Cronbach's alpha method (confidence coefficient= 0.923). The data were collected during January - April 2022. This data was analyzed by descriptive statistics, Chi-square test and Pearson's correlation coefficient. The results showed that the most people had the behaviors of herbs using at a low level in both pre- and post-infection periods and at a moderate level in the infection period. For personal factor, the education level was statistically significant correlated with behaviors at the 0.05 level. For predisposing factor, educational levels were correlated negatively with behaviors at a low level. The attitude and perceived benefits were significantly positive correlated with behaviors at a low level ($p < 0.001$). For enabling factors, the herbal accessible, price and sales promotion were positively correlated with behaviors at a low level. For reinforcing factors, information receiving from personal media and mass media were positively correlated with behaviors at a low level ($p < 0.001$). We suggest for long-term sustainability to promote and educate in self-care for herbal uses for Coronavirus Disease 2019 pandemic.

Keywords: Behavioral health, herbal medicine, self-Care, Coronavirus Disease 2019

Corresponding author: Thanya Promsorn E-mail: thanya.pr@ssru.ac.th

บทนำ

ปัจจุบันทั่วโลกยังประสบปัญหาการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อย่างต่อเนื่อง จากข้อมูลขององค์การอนามัยโลก เมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2564 มียอดผู้ติดเชื้อสะสมทั่วโลกจำนวน 224,511,226 คน ยอดผู้เสียชีวิตสะสมทั่วโลกจำนวน 4,627,540 คน นับเป็นหนึ่งในวิกฤตการณ์โรคระบาดที่ทั่วโลกประสบปัญหามายาวนาน และยังคงตรวจพบผู้ติดเชื้อรายใหม่ รวมถึงผู้เสียชีวิตรายใหม่เพิ่มขึ้น ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มีผู้ติดเชื้อ และผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้นรายวันมากเป็นอันดับ 9 ของโลก ส่งผลให้ยอดผู้ติดเชื้อสะสมอยู่อันดับที่ 29 ของโลก (World Health Organization, 2021) จากสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตั้งแต่ปี พ.ศ.2563 ประเทศไทยมียอดผู้ติดเชื้อสะสมรวม 1,394,756 คน (Department of Disease Control, 2021) จากการแพร่กระจายไปทั่วภูมิภาคในประเทศไทย โดยเฉพาะเขตปริมณฑล ภาคกลาง และภาคตะวันออกที่มีจำนวนผู้ติดเชื้อเพิ่มสูงขึ้น รวมถึงจังหวัดปราจีนบุรี ที่มียอดผู้ติดเชื้อรายวันเพิ่มสูงขึ้นในขณะนี้ ซึ่งในระลอกล่าสุดมีผู้ติดเชื้อเป็นจำนวน 9,363 คน จากข้อมูล ณ วันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2564 มียอดผู้ติดเชื้อสะสมทั้งสิ้น 11,306 คน และจัดอยู่ในอันดับที่ 28 ของประเทศไทย (Center for COVID-19 Situation Administration, 2021) ซึ่งการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตต่อประชากรทั่วโลก รวมถึงสุขภาพร่างกายที่ได้รับผลกระทบอย่างหนัก ทำให้ประชาชนที่ประสบปัญหาดังกล่าวมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน อาจก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ และตระหนักถึงการดูแลสุขภาพด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น เพื่อป้องกันการติดเชื้อ หรือบรรเทาอาการเบื้องต้นระหว่างรอรับการรักษาในโรงพยาบาล โดยใช้สมุนไพรที่หาได้ในพื้นที่ จังหวัดปราจีนบุรีมีความสำคัญในการเป็นศูนย์กลางการผลิตยาและผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรส่งไปทั่วประเทศ จากโรงผลิตยาที่ได้รับรองมาตรฐาน GMP ที่มีชื่อเสียง

จัดเป็น 1 ใน 4 เมืองสมุนไพร (Herbal City) โดยมีแหล่งเพาะปลูกสมุนไพรในหลายพื้นที่ และมีโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศรเป็นศูนย์นำร่องเรื่องการแพทย์แผนไทย ใช้สมุนไพรบำบัดรักษาโรค อีกทั้งยังมีโรงงานผลิตยาสมุนไพรที่ได้รับมาตรฐาน GMP พัฒนยา และแปรรูปสมุนไพรไทยเป็นเวชภัณฑ์ และจัดจำหน่ายเป็นร้านยาหลายสาขาทั่วประเทศ (Ministry of Public Health, 2016) โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศรสนับสนุนแนวทางให้ประชาชนได้พึ่งตนเอง โดยการเข้าไปพัฒนาเป็นธุรกิจชุมชนให้เกิดประโยชน์ร่วมกันทั้งโรงพยาบาลและชุมชน และสร้างชื่อเสียงให้เกิดความเชื่อมั่นในยาสมุนไพร ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความต้องการใช้ยา และผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่พัฒนาออกมาหลากหลายรูปแบบมีคุณภาพภายใต้มาตรฐานที่สากลยอมรับ นำเสนอข้อมูลการใช้สมุนไพร ให้ความรู้ในหลายช่องทาง จึงเป็นการเพิ่มช่องทางที่เป็นทางเลือกให้ประชาชนจังหวัดปราจีนบุรีและทั่วประเทศได้เข้าถึงการดูแลสุขภาพตนเอง เกิดความสนใจ และมีโอกาสเกิดพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าพฤติกรรมสุขภาพของบุคคลเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุร่วมกัน ตามแนวคิด PRECEDE MODEL ประกอบด้วย ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม ซึ่งพบว่าพฤติกรรมนำไปสู่การสร้างเสริมสุขภาพตนเอง และการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ปัจจัยต่าง ๆ อยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง ซึ่งได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรจากสื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจ และสื่อมวลชนน้อย โดยปัจจัยนำประกอบด้วย ความรู้ ทัศนคติ และการรับรู้ประโยชน์ ปัจจัยเอื้อเป็นปัจจัยที่ได้มาจากการศึกษาทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด และปัจจัยเสริมเป็นปัจจัยที่ได้มาจากการศึกษาทฤษฎีการเปิดรับสื่อ มีผลต่อพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพ

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรมในการดูแลตนเองของประชาชนจังหวัดปราจีนบุรีในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดแนว

ทางแก้ไข ลดอุปสรรค และวิธีดำเนินการในการส่งเสริมให้ประชาชนใช้สมุนไพรมดูแลตนเองในสถานการณ์การระบาดของ และเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องอีกด้วย

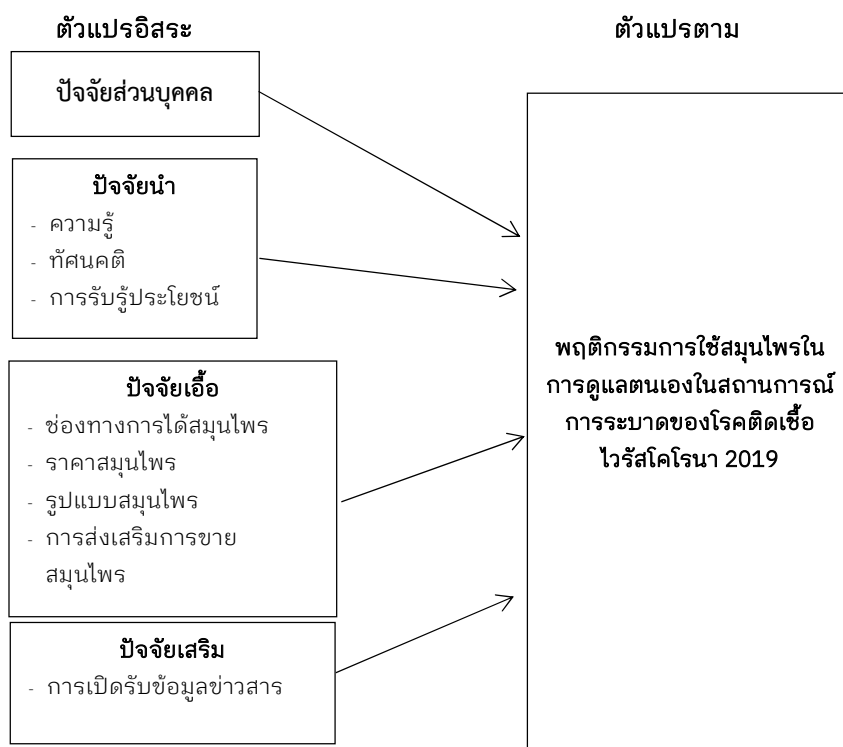
วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สมุนไพรมในการดูแลตนเองของประชาชนจังหวัดปราจีนบุรีในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

เสริมกับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรมในการดูแลตนเองของประชาชนจังหวัดปราจีนบุรีในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นศึกษาเชิงสำรวจเพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สมุนไพรมในการดูแลตนเองในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริมกับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรมในการ

ดูแลตนเองของประชาชนจังหวัดปราจีนบุรีในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จำนวน 400 คน ในช่วงเดือนมกราคม - เมษายน 2565

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 20 - 59 ปี ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดปราจีนบุรี มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 371,221 คน (National Statistical Office, 2010)

กลุ่มตัวอย่าง

คำนวณกลุ่มตัวอย่างจากประชากรโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % โดยมีค่าความคลาดเคลื่อน 5 % ได้ขนาดตัวอย่างเท่ากับ 399.57 จึงใช้จำนวนผู้เข้าร่วมวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการศึกษาข้อมูล ทบทวนเอกสาร ตำราทางวิชาการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างเครื่องมือ ซึ่งสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ กรอบแนวคิด ข้อเสนอแนะที่ได้รับ เสนอผู้ทรงคุณวุฒิ และปรับปรุงแก้ไขจนสมบูรณ์ แบ่งออกเป็น 8 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ โรคประจำตัว การศึกษา อาชีพ รายได้ การติดเชื้อไวรัส โควิด 2019 โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และเติมข้อความ

ส่วนที่ 2 ปัจจัยนำ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้เรื่องการใช้สมุนไพรมในการดูแลตนเอง จำนวน 9 ข้อ ตัวเลือก 3 คำตอบ คือ ใช่ ไม่ใช่ ไม่ทราบ เกณฑ์การให้คะแนน ได้แก่ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิด และไม่ทราบได้ 0 คะแนน

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติต่อการเลือกใช้สมุนไพรมในการดูแลตนเองในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จำนวน 8 ข้อ แบ่งเป็นข้อคำถามเชิงบวก โดยมีระดับความคิดเห็นให้เลือก 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด เกณฑ์การให้คะแนน ได้แก่ 5, 4, 3, 2, และ 1 ตามลำดับ ข้อคำถามเชิงลบ โดยมีระดับความคิดเห็นให้เลือก 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด เกณฑ์การให้คะแนน ได้แก่ 1, 2, 3, 4, และ 5 ตามลำดับ

รวมทั้งสิ้น 400 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi - Stage Random Sampling) ได้แก่ การสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม โดยการจับฉลากอำเภอเพื่อเป็นตัวแทนของจังหวัด การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ คำนวณหาจำนวนตัวแทนแต่ละตำบล และการสุ่มอย่างง่าย โดยสุ่มหมายเลขครัวเรือนแต่ละตำบล โดยการจับฉลากแบบไม่ใส่กลับ และให้ตัวแทนครัวเรือนที่มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์คัดเลือกเข้าจำนวนครัวเรือนละ 1 คน เป็นอาสาสมัครตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้ประโยชน์ของสมุนไพรในการดูแลตนเองในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จำนวน 5 ข้อ มีระดับการรับรู้ให้เลือก 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด เกณฑ์การให้คะแนน ได้แก่ 5, 4, 3, 2, และ 1 ตามลำดับ

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรมในการดูแลตนเองในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 พฤติกรรมการใช้สมุนไพรมในการดูแลตนเองในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส โควิด 2019 จำนวน 20 ข้อ มี 3 ระดับ ได้แก่ ปฏิบัติบ่อยครั้ง ปฏิบัติบางครั้ง และไม่เคยปฏิบัติเลย เกณฑ์การให้คะแนน ได้แก่ 3, 2 และ 1 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 รูปแบบการใช้สมุนไพรมในการดูแลตนเองในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส โควิด 2019 ลักษณะเป็นข้อให้เลือกคำตอบ และการเติมข้อความ

ส่วนที่ 6 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยเอื้อต่อการเกิดพฤติกรรมการใช้สมุนไพรมในการดูแลตนเองในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ประกอบด้วย ช่องทางการได้มาซึ่งสมุนไพรม จำนวน 6 ข้อ ค่าใช้จ่ายหรือราคาของสมุนไพรม จำนวน 3 ข้อ รูปแบบของสมุนไพรม จำนวน 4 ข้อ และการส่งเสริมการขายสมุนไพรม จำนวน 3 ข้อ โดยมีการประเมิน 3 ระดับ

ได้แก่ บ่อยครั้ง บางครั้ง และไม่เคยเจอ เกณฑ์การให้คะแนน ได้แก่ 3, 2 และ 1 ตามลำดับ

ส่วนที่ 7 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยเสริม เป็นคำถามเกี่ยวกับช่องทางการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร หรือได้รับคำแนะนำ จำนวน 17 ข้อ มีระดับการรับข้อมูล 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยเสนอแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency) ของคำถามแต่ละข้ออยู่ในช่วง 0.67 - 1.00 และการตรวจสอบความเที่ยง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยประสานงานกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปราจีนบุรี และผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ และเตรียมผู้ช่วยเก็บข้อมูล จำนวน 5 คน เพื่อดำเนินการแจกแบบสอบถามไปแต่ละ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ การใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายข้อมูลเบื้องต้นของปัจจัยต่าง ๆ และพฤติกรรม วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลแบบกลุ่มกับพฤติกรรม โดยใช้

จริยธรรมการวิจัย

ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยใน

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคล

การเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน การศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดให้ปัจจัยส่วน

ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด เกณฑ์การให้คะแนน ได้แก่ 5, 4, 3, 2, และ 1 ตามลำดับ

ส่วนที่ 8 คำถามเกี่ยวกับอุปสรรคปัญหาในการใช้สมุนไพร สาเหตุ และข้อเสนอแนะ โดยให้เติมข้อความตามความเป็นจริง

(Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษามากที่สุด จำนวน 30 คน มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.923

ตำบลตามจำนวนที่กำหนด ดำเนินการเก็บข้อมูลและรอรับคืนหลังจากกลุ่มตัวอย่างตอบเสร็จ ผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วน จำนวน 400 ฉบับ และนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ทางสถิติ

สถิติไคสแควร์ (Chi-Square Test) และวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในการดูแลตนเองในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยใช้สถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's correlation coefficient)

มนุษย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา หมายเลขใบรับรอง COE.2-333/2022

บุคคลเป็นตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ อายุ โรคประจำตัว การศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน อาชีพ และการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล (n=400)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	163	40.75
หญิง	237	59.25
อายุ		
20 – 29 ปี	163	40.75
30 – 39 ปี	56	14
40 – 49 ปี	64	16
50 – 59 ปี	117	29.25
Mean = 39.02, S.D. = 13.51, Min = 20, Max = 59		
โรคประจำตัว		
ไม่มี	315	78.75
เบาหวาน	11	2.75
ความดันโลหิตสูง	31	7.75
ไขมันในเลือดสูง	25	6.25
อื่น ๆ	18	4.5
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	5	1.25
มัธยมศึกษาตอนต้น	6	1.5
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	48	12
อนุปริญญา / ปวส.	19	4.75
ปริญญาตรี	262	65.5
ปริญญาโท	57	14.25
ปริญญาเอก	3	0.75
รายได้ต่อเดือน		
น้อยกว่า 5,000 บาท	28	7
5,001 - 10,000 บาท	33	8.25
10,001 - 15,000 บาท	62	15.5
15,001 - 20,000 บาท	77	19.25
20,001 - 25,000 บาท	53	13.25
25,001 - 30,000 บาท	32	8
มากกว่า 30,001 บาท	115	28.75
อาชีพ		
ข้าราชการ	126	31.5
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	35	8.75
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	14	3.5
พนักงานบริษัท	89	22.25
เกษตรกร	16	4
รับจ้างทั่วไป	42	10.5
นักเรียน/นักศึกษา	48	12
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	12	3
การติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019		
เคยติดเชื้อ	108	27
ไม่เคยติดเชื้อ	222	55.5
เคยเป็นกลุ่มเสี่ยง (ไม่ติดเชื้อ)	70	17.5

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 237 คน คิดเป็นร้อยละ 59.25 และเป็นเพศชาย จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 40.75 เป็นช่วงอายุ 20-29 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.75 รองลงมาเป็นช่วงอายุ 50-59 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.25 และช่วงอายุ 40-49 ปี คิดเป็นร้อยละ 16 ส่วนกลุ่มอายุที่มีจำนวนน้อยที่สุดเป็นช่วงอายุ 30-39 ปี คิดเป็นร้อยละ 14 กลุ่มตัวอย่างไม่มีโรคประจำตัวมากที่สุด จำนวน 315 คน คิดเป็นร้อยละ 78.75 และมีโรคประจำตัว จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 21.25 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จบปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 262 คน คิดเป็นร้อยละ 65.5 รองลงมาจบปริญญาโท จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 14.25 รองลงมาจบมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 12 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มี

รายได้ต่อเดือนมากกว่า 30,001 บาท มากที่สุดจำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 28.75 รองลงมา 15,001 – 20,000 บาท จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 19.25 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพข้าราชการมากที่สุด จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 31.5 รองลงมาอาชีพพนักงานบริษัท จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 22.25 รองลงมาอาชีพนักเรียนและนักศึกษา จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 12 รองลงมาอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 10.5 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้ไม่เคยติดเชื้อ จำนวน 222 คน คิดเป็นร้อยละ 55.5 รองลงมาเป็นผู้เคยติดเชื้อ จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 27 และผู้ที่เคยเป็นกลุ่มเสี่ยงที่ยังไม่ติดเชื้อ จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 17.5

2. ข้อมูลปัจจัยนำ

ปัจจัยนำ ได้แก่ ความรู้ ทัศนคติ และการรับรู้ประโยชน์ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการใช้สมุนไพรรักษาตนเองในสถานการณ์การระบาดของ

ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยนำไปคำนวณเพื่อแสดงระดับความรู้ ระดับความเห็น และระดับการรับรู้

ตารางที่ 2 ระดับความรู้ ทัศนคติ และการรับรู้ประโยชน์เกี่ยวกับการใช้สมุนไพรรักษาตนเองของประชาชนจังหวัดปราจีนบุรีในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (n= 400)

ปัจจัยนำ	จำนวน	ร้อยละ
ความรู้เกี่ยวกับการใช้สมุนไพรรักษาตนเอง		
ระดับสูง (คะแนนร้อยละ 80 – 100)	59	14.75
ระดับปานกลาง (คะแนนร้อยละ 60 - 79.99)	109	27.25
ระดับต่ำ (คะแนนร้อยละ 0 - 59.99)	232	58
Mean = 52.25 S.D. = 29.38 Min = 0 Max = 100		
ทัศนคติที่มีต่อการใช้สมุนไพรรักษาตนเอง		
ระดับสูง (คะแนน 32 -40)	46	11.5
ระดับปานกลาง (คะแนน 20 – 31)	347	86.75
ระดับต่ำ (คะแนน 8 – 19)	7	1.75
Mean = 27.16 S.D. = 0.89 Min = 15 Max = 40		
การรับรู้ประโยชน์ของการใช้สมุนไพรรักษาตนเอง		
ระดับสูง (คะแนน 21-25)	105	26.25
ระดับปานกลาง (คะแนน 13-20)	273	68.25
ระดับต่ำ (คะแนน 5-12)	22	5.50
Mean = 18.25 S.D. = 0.88 Min = 5 Max = 25		

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ระดับความรู้เกี่ยวกับการใช้สมุนไพรดูแลตนเองในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในระดับต่ำ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 58 เมื่อจำแนกรายข้อพบว่า ความรู้ที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ตอบถูกอันดับที่ 1 คือ “การรับประทานฟ้าทะลายโจรสามารถรักษาอาการเจ็บคอระยะเริ่มต้นในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้” ร้อยละ 74 ข้อคำถามที่ตอบผิดมากที่สุด อันดับที่ 1 คือ “การรับประทานฟ้าทะลายโจรสามารถป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้” ร้อยละ 43.5 ข้อคำถามที่ไม่ทราบคำตอบ อันดับที่ 1 คือ “การรับประทานขมิ้นชันสามารถบำรุงร่างกายหลังติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้” ร้อยละ 51.25

ระดับทัศนคติที่มีต่อการใช้สมุนไพรดูแลตนเองในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในระดับปานกลาง มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 86.75 เมื่อจำแนกรายข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีมากที่สุดเป็นอันดับแรก ได้แก่ ข้อความว่า “ท่านอยากให้หน่วยงานต่างๆสนับสนุนการใช้สมุนไพรดูแลตนเองในสถานการณ์โควิด-19 ระบาด” คิดเป็นร้อยละ 29 ทัศนคติระดับมากเป็นอันดับแรก ได้แก่ ข้อความว่า “ท่านคิดว่าสมุนไพรที่ใช้ดูแลตนเองในสถานการณ์โควิด-19 ระบาดมีความ

3. ข้อมูลปัจจัยอื่น

จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ในการศึกษาครั้งนี้ จำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการเข้าถึงแหล่งสมุนไพรที่เอื้อต่อการใช้อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 48 บ่อยครั้งเป็นอันดับแรก ได้แก่ การซื้อจากร้านขายยา หรือร้านผลิตภัณฑ์สมุนไพร คิดเป็นร้อยละ 38 ด้านค่าใช้จ่ายหรือราคาสมุนไพรที่เอื้อต่อการใช้อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 67.25 บ่อยครั้งเป็นอันดับแรก ได้แก่ สมุนไพรมี

4. ข้อมูลปัจจัยเสริม

จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ในการศึกษาครั้งนี้ พบว่า การได้รับข้อมูลจากสื่อบุคคลอยู่ในระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 47.25 โดยรับข้อมูลจากสมาชิกในครอบครัวหรือญาติมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 21.75 การได้รับข้อมูลจากสื่อเฉพาะกิจอยู่ใน

ปลอดภัย” คิดเป็นร้อยละ 48.75 ทัศนคติระดับปานกลางเป็นอันดับแรก ได้แก่ ข้อความว่า “ท่านคิดว่าการใช้สมุนไพรดูแลตนเองในสถานการณ์โควิด-19 ระบาด เห็นผลได้ช้า” คิดเป็นร้อยละ 58.25 ทัศนคติระดับน้อยและน้อยที่สุดเป็นอันดับแรก ได้แก่ ข้อความว่า “ท่านคิดว่าลักษณะ กลิ่น สี และรสชาติของสมุนไพร เป็นอุปสรรคต่อการใช้ดูแลตนเองในสถานการณ์โควิด-19 ระบาด” คิดเป็นร้อยละ 27.75 และ 8.25 ตามลำดับ

ระดับการรับรู้ประโยชน์ของการใช้สมุนไพรดูแลตนเองในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในระดับปานกลาง มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 26.25 เมื่อจำแนกรายข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการรับรู้ประโยชน์มากที่สุดอันดับแรก ได้แก่ ข้อความว่า “การใช้สมุนไพรดูแลสุขภาพตนเองในสถานการณ์โควิด-19 ระบาด สามารถลดความรุนแรงของโรคได้” คิดเป็นร้อยละ 23.25 ระดับมากอันดับแรก ได้แก่ ข้อความว่า “การใช้สมุนไพรดูแลสุขภาพตนเองในสถานการณ์ โควิด-19 ระบาด สามารถช่วยลดการใช้ยาแผนปัจจุบัน” คิดเป็นร้อยละ 48.25 ระดับปานกลาง น้อย และน้อยที่สุดอันดับแรก ได้แก่ ข้อความว่า “การใช้สมุนไพรดูแลสุขภาพตนเองช่วยฟื้นฟูร่างกายหลังติดเชื้อโควิด-19 ได้” คิดเป็นร้อยละ 39.75 ร้อยละ 9 และร้อยละ 3 ตามลำดับ

ประสิทธิภาพคุ้มค่างบราคา คิดเป็นร้อยละ 31.25 ด้านรูปแบบสมุนไพรที่เอื้อต่อการใช้อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 49 บ่อยครั้งเป็นอันดับแรก ได้แก่ สมุนไพรแปรรูปเป็นเม็ด แคปซูล ครีม เจล ผง คิดเป็นร้อยละ 57.5 ด้านการส่งเสริมการตลาดที่เอื้อต่อการใช้อยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 63.75 เจอบ่อยครั้งเป็นอันดับแรก ได้แก่ การได้รับการลดราคาขายหรือผลิตภัณฑ์สมุนไพรจากผู้ขาย คิดเป็นร้อยละ 8.25

ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 57 โดยรับข้อมูลจากหนังสือและคู่มือมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 14.5 การได้รับข้อมูลจากสื่อมวลชนอยู่ในระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 66.25 โดยรับข้อมูลจากเว็บไซต์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.25

1. พฤติกรรมการใช้สมุนไพรในการดูแลตนเองของประชาชนจังหวัดปราจีนบุรีในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในระยะก่อนติดเชื้อจำนวน 400 คน อยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 65.25 ในระยะติดเชื้อจำนวน 108 คน อยู่ในระดับ

ปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 59.26 และในระยะหลังติดเชื้อจำนวน 108 คน อยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 63.88 ดังแสดงในตารางที่ 3-4

ตารางที่ 3 ระดับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในการดูแลตนเองของประชาชนจังหวัดปราจีนบุรีในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในระยะก่อนติดเชื้อ (n=400)

ระดับพฤติกรรมการใช้สมุนไพร	จำนวน	ร้อยละ
ระยะก่อนติดเชื้อ		
ระดับสูง (คะแนน 2.34 – 3.00)	29	7.25
ระดับปานกลาง (คะแนน 1.67 – 2.33)	110	27.50
ระดับต่ำ (คะแนน 1.00 – 1.66)	261	65.25
รวม	400	100

Mean = 1.55 S.D. = 0.501 Min = 1 Max = 3

ตารางที่ 4 ระดับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในการดูแลตนเองของประชาชนจังหวัดปราจีนบุรีในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในระยะติดเชื้อและหลังติดเชื้อ (n=108)

ระดับพฤติกรรมการใช้สมุนไพร	จำนวน	ร้อยละ
ระยะติดเชื้อ		
ระดับสูง (คะแนน 2.34 – 3.00)	14	12.96
ระดับปานกลาง (คะแนน 1.67 – 2.33)	64	59.26
ระดับต่ำ (คะแนน 1.00 – 1.66)	30	27.78
Mean = 1.94 S.D. = 0.419 Min = 1.14 Max = 3		
ระยะหลังติดเชื้อ		
ระดับสูง (คะแนน 2.34 – 3.00)	1	0.93
ระดับปานกลาง (คะแนน 1.67 – 2.33)	38	35.19
ระดับต่ำ (คะแนน 1.00 – 1.66)	69	63.88
Mean = 1.55 S.D. = 0.408 Min = 1 Max = 2.71		

2. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรมในการดูแลตนเองของประชาชนจังหวัดปราจีนบุรีในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ตารางที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรมในการดูแลตนเองของประชาชน จังหวัดปราจีนบุรีในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ปัจจัยส่วนบุคคล	χ^2	p-value
เพศ	11.183	0.513
อายุ	46.232	0.118
การศึกษา	95.205	0.035*
โรคประจำตัว	49.942	0.396
รายได้ต่อเดือน	85.653	0.130
อาชีพ	99.328	0.388
การติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019	27.889	0.265

Sig* \leq 0.05

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่า ระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนเพศ อายุ โรค

ประจำตัว รายได้ต่อเดือน อาชีพ และการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรมในการดูแลตนเอง

3. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยอื่นๆกับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรมในการดูแลตนเองของประชาชนจังหวัดปราจีนบุรีในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

พบว่า ปัจจัยนำ ได้แก่ ความรู้ ทักษะคิด และการรับรู้ประโยชน์ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value < 0.001) โดยความรู้มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามอยู่ในระดับต่ำ ทักษะคิด และการรับรู้ประโยชน์มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันอยู่ในระดับต่ำ ปัจจัยเอื้อ ได้แก่ ช่องทางการเข้าถึงสมุนไพรม ราคา การส่งเสริมการขายมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

(p-value < 0.001, 0.001) โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน อยู่ในระดับต่ำและต่ำมาก และรูปแบบสมุนไพรมไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม ปัจจัยเสริม ได้แก่ การเปิดรับสื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจ สื่อมวลชน และสื่อโซเชียลมีเดีย มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value < 0.001) โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันอยู่ในระดับต่ำ ดังแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม กับพฤติกรรม (n=400)

ตัวแปร	พฤติกรรมการใช้สมุนไพรมในการดูแลตนเอง	
	r	p-value
ปัจจัยนำ		
ความรู้	-0.330	<0.001*
ทักษะคิด	0.261	<0.001*
การรับรู้ประโยชน์	0.377	<0.001*
ปัจจัยเอื้อ		
ช่องทางการเข้าถึงสมุนไพรม	0.389	<0.001*
ราคาสมุนไพรม	0.160	0.001*
รูปแบบสมุนไพรม	0.064	0.204
การส่งเสริมการขาย	0.203	<0.001*

ตารางที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม กับพฤติกรรม (n=400) (ต่อ)

ตัวแปร	พฤติกรรมการใช้สมุนไพรมองตนเอง	
	r	p-value
ปัจจัยเสริม		
การเปิดรับสื่อบุคคล	0.270	<0.001*
การเปิดรับสื่อเฉพาะกิจ	0.256	<0.001*
การเปิดรับสื่อมวลชน	0.248	<0.001*
การเปิดรับสื่อโซเชียลมีเดีย	0.237	<0.001*

Sig* ≤ 0.05

อภิปรายผล

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมการใช้สมุนไพรมองตนเอง พบว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีผลทำให้พฤติกรรมการใช้สมุนไพรมองตนเองที่แตกต่างกัน อาจเนื่องมาจากการศึกษาที่เป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลเกิดความรู้ เข้าใจนำไปดูแลตนเอง รวมไปถึงการตัดสินใจในการเลือกใช้สมุนไพรมองตนเองที่แตกต่างออกไปได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การใช้สมุนไพรมองตนเองของประชาชนในอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา (Mueangchang, 2016) ที่พบว่าระดับการศึกษา และโรคประจำตัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การใช้สมุนไพรมองตนเอง ส่วนเพศ อายุ และอาชีพไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การใช้สมุนไพรมองตนเอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เกิดขึ้นใหม่ จำเป็นต้องศึกษาการดูแลตนเอง การป้องกัน และการรักษา รูปแบบใหม่ ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาที่ผ่านมา

ผลศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำ และพฤติกรรมการใช้สมุนไพรมองตนเอง พบว่าปัจจัยนำมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับพฤติกรรม การดำเนินชีวิตแบบวิถีใหม่เพื่อการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Waedueramae, Kaewsuksai, Kongkun, Suwankanjana, Chaiprasit, 2021) ที่พบว่าความรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำกับพฤติกรรม และสอดคล้องกับการศึกษาพฤติกรรมป้องกันตนเองจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 ที่พบว่า

ทัศนคติ และการรับรู้ประโยชน์มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันอยู่ในระดับต่ำ (Khumsaen, 2021) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการใช้สมุนไพรมองตนเองยังไม่เข้าถึงประชาชน ประกอบกับในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่เกิดขึ้นใหม่ ทำให้ข้อมูลยังคงมีน้อย (Soltani, Jaam, Nazar, Stewart, Shaito, 2022) เป็นสิ่งที่ประชาชนกำลังเรียนรู้และปรับตัว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมา

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเอื้อและพฤติกรรมการใช้สมุนไพรมองตนเอง พบว่ามีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านปัจจัยเอื้อกับพฤติกรรม การใช้สมุนไพรมองตนเองในการดูแลสุขภาพตนเองของ อสม.ตำบลแม่ไร่ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย พบว่า การได้มาซึ่งสมุนไพรมองตนเองในการดูแลสุขภาพตนเอง มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การใช้สมุนไพรมองตนเองอย่างนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.001$) โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันระดับปานกลาง (Wetchakul, Mueangchang, Poobantad, 2021) อาจเนื่องมาจากช่องทางการเข้าถึงสมุนไพรมองตนเองในสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ถูกจำกัด ทำให้มีสมุนไพรมองตนเองเพื่อการเลือกใช้ บางชนิดหายากในสถานการณ์นี้ที่เอื้อต่อการใช้สมุนไพรมองตนเอง ด้านราคาสมุนไพรมองตนเองในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีแนวโน้มสูงขึ้น อาจเนื่องมาจากความต้องการในการใช้มาก และการระบาดเป็นระยะเวลานาน ทำให้ยาสมุนไพรมองตนเองเป็นที่นิยมขาดตลาดได้ ทำให้มีผู้ค้าบางส่วน

ได้ขอขึ้นราคาสมุนไพร่ ด้านการส่งเสริมการขาย เนื่องจากปัจจุบันมีการแข่งขันผลิตผลิตภัณฑ์ สมุนไพรออกมาขายในท้องตลาดมากขึ้น ในโลก การตลาดจะต้องเกิดการกระตุ้นความต้องการ ของผู้บริโภค เมื่อได้รับข้อเสนอขายในราคาที่ถูก ลง มักจะส่งผลให้มีการซื้อสมุนไพรเพิ่มขึ้นได้ แต่ก็มีประชาชนบางส่วนก็อาจเข้าไม่ถึงใน สถานการณ์คับขันนี้ ด้านรูปแบบสมุนไพรไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความรู้สึกรู้ว่าสมุนไพร ค่อนข้างรับประทานยาก ทำให้เกิดการเลือกใช้ รูปแบบสมุนไพรได้จำกัด และบางกลุ่มต้องการที่จะให้สมุนไพรที่มีรูปแบบให้เลือกที่หลากหลายมากขึ้น

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยเสริมและพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในการ ดูแลตนเอง พบว่ามีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ สอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ กับพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองด้วยการ แพทย์แผนไทยของบุคลากรมหาวิทยาลัยราช ภัฏสวนสุนันทา ที่พบว่า การได้รับข่าวสารจากสื่อ ประเภทต่าง ๆ และการได้รับแรงสนับสนุนทาง สังคมจากบุคคล มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การดูแลสุขภาพตนเองด้วยการแพทย์แผนไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (Worapisuttiwong, 2011) อาจเนื่องมาจากความ ต้องการในการใช้สมุนไพรและต้องการได้รับความรู้ด้านการใช้สมุนไพรในสถานการณ์การ

ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มาก แต่ ในทางตรงข้ามปัจจุบันอยู่ในช่วงที่หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกำลังทำการศึกษาวินิจฉัย เพื่อ จัดเตรียมข้อมูลความรู้ให้ถูกต้อง เพื่อนำไป เผยแพร่ให้ประชาชนเข้าถึงมากขึ้น

ผลการศึกษาระดับพฤติกรรมการใช้ สมุนไพรในการดูแลตนเองในสถานการณ์การ ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรใน ระยะก่อนและหลังติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ ในระดับต่ำ และระยะติดเชื้ออยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรของประชาชนใน เขตภาคีเจริญ ที่พบว่าพฤติกรรมการใช้สมุนไพร เพื่อรักษาสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง (Mattavangkul, Kawitu, Deenoo, Sinwannakool, 2019) อาจเนื่องมาจากการเลือกใช้สมุนไพรเพื่อ รักษาอาการเจ็บป่วยถูกให้ความสำคัญใน ประชาชนบางส่วน แต่ในทางตรงข้ามประชาชน ส่วนใหญ่ก็ยังขาดความรู้ในการเลือกใช้ หรือ เข้าถึงการใช้สมุนไพรได้น้อย โดยเฉพาะใน สถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่เกิดขึ้นใหม่ และมีระยะเวลายาวนาน ทำให้การส่งเสริม และการให้ข้อมูลความรู้แก่ ประชาชนยังไม่ทั่วถึง ส่งผลให้เกิดใช้สมุนไพร ในระยะก่อนและหลังติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อป้องกันโรคน้อยกว่าการใช้สมุนไพรรักษาโรค ที่มีการใช้เพื่อดูแลรักษาอาการใช้หวัดมาก่อนแล้ว

การนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากการศึกษาพบว่า ข้อมูลการใช้ สมุนไพรที่อยู่ในกระแสของสถานการณ์การ ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าถึงข้อมูลนี้ ซึ่งต้อง อาศัยความร่วมมือจากหลายหน่วยงานกำหนด แนวทางในการดำเนินงานแก้ไข และส่งเสริมทั้ง จากภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา รวมถึงภาค ท้องถิ่น เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น

2. จากการศึกษาและได้รับ ข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีความ ต้องการและอยากใช้สมุนไพรมาก และต้องการให้ หน่วยงานสนับสนุน หรือจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ด้าน สมุนไพร เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงความรู้ เป็นการ ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมใช้สมุนไพรดูแลตนเอง ในสถานการณ์การระบาดฯ ที่ถูกต้องอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะคติ และการรับรู้ประโยชน์กับการเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสมุนไพรเพื่อใช้ผลิตสื่อที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนต่อไป

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงทดลองพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมสุขภาพ อาจนำไปสู่แนวทางการสร้างเสริมสุขภาพประชาชนในอนาคต

References

- Center for COVID-19 Situation Administration. (2021). Cases of COVID-19 in Thailand. Retrieved 10 September 2021, from <https://www.facebook.com/informationcovid19>. (in Thai)
- Department of Disease Control. (2021). Thailand Situation of COVID-19. Retrieved 13 September 2021, from <https://ddc.moph.go.th/covid19-dashboard>. (in Thai)
- Department of Thai Traditional and Alternative Medicine. (2021). Guidelines of Thai Traditional and Alternative Medicine on the Prevention of the Spread of COVID-19. Nontaburi: Ministry of Public Health.
- Khumsaen, N. (2021). Knowledge, Attitudes, and Preventive Behaviors of COVID-19 among People Living in Amphoe U-thong, Suphanburi Province. *Journal of Prachomklao College of Nursing, Phetchaburi Province, 4*(1), 33-48. (in Thai)
- Likert, R., (1967). Attitude Theory and Measurement. (Ed.). New York: Wiley & Son.
- Mattavangkul, C., Kawitu, K., Deenoo, S., Sinwannakool, S. (2019). Factor Related to Herbal Use Behavior for Self-care among People in Phasi-Chareon District. *Journal of Nursing, Siam University, 20*(39), 99-109. (in Thai).
- Ministry of Public Health. (2016). Herbal City. Retrieved 13 September 2021, from <https://nph.dtam.moph.go.th>. (in Thai)
- Mueangchang, W., (2016). Factors Related to Self Treatment with Herbal Remedies of People in Mea Chai District, Phayao Province. Pathumthani: Thammasat University. (in Thai)
- National Statistical Office. (2010). Population Statistics Prachinburi Province. Retrieved 10 September 2021, from <http://statbbi.nso.go.th>. (in Thai)
- Pharmaceutical Division and Thai Traditional and Alternative Medicine Division. (2021). Guidelines Using Herb for Health Care in the Pandemic Situation of Coronavirus Disease 2019. Prachinburi: Chaophraya Abhaibhubejhr Hospital. (in Thai)
- Soltani, A., Jaam M., Nazar Z., Stewart D. & Shaito A. (2022). Attitudes and beliefs regarding the use of herbs and supplementary medications with COVID-19. Elsevier Public Health Emergency Collection, 20(7): 1-13.
- Waedueramae, R., Kaewsuksai, R., Kongkun, P., Suwankanjana, A., Chairasit, K. (2021). Relationships between Knowledge, Perception and "New Normal Behaviors" on COVID-19 Prevention among Nursing Students, Faculty of Nursing, Princess of Naradhiwas University. *The Southern College Network Journal of Nursing and Public Health, 8*(2), 80-92. (in Thai).
- Wetchakul, P., Mueangchang, W., Poobantad, J., (2021). Factors Related Local Herbal Use Behavior Towards Self Care among Village Health Volunteers in Mae-Rai, Mae-Jan District, Chiang-Rai. *Rajabhat Chiangmai research journal, 22*(3), 159-173. (in Thai).
- Worapisuttiwong, N. (2011). Factors Relating Self – care Behaviors concerning Thai Traditional Medicine of Suan Sunandha Rajabhat University Personnel. Bangkok: Suan Sunandha Rajabhat University. (in Thai)
- World Health Organization. (2021). Global Situation of Coronavirus (COVID-19). Retrieved 13 September 2021, from <https://covid19.who.int>.